

HØRSHOLM KIRKEGÅRD*

Den store, rigt bevoksede kirkegård ligger i et kuperet terræn et godt stykke syd for kirkeholmen (sml. p. 995). Den ældste del, som ifølge kongelig resolution af 11. november 1801¹ blev udlagt på det nordøstlige hjørne af Gøgevangen, indviedes 1807, og siden er der sket mange udvidelser. Hegnet består fortrinsvis af bevoksede og udvendig stenklædte jorddiger. Af bygninger findes der foruden materialhuse to kapeller og et klokkehus; det lille, ældre kapel er nu indrettet til kirkegårdskontor; på dets gavl sidder der en plade med følgende versalindskrift: »Frederik VI. skænkede grund til Hørsholm kirkegård 1807 og 1816. Senere udvidelser af kirkegården i årene 1848 . 1887 . 1919 . 1937.1960«. Det lille kapel opførtes 1898², det store kapel 1929, klokkestablen [ved sidstnævnte] 1958.

*Kirkegårdsmonumenter*³.1) O. 1807. Christian Ferdinand Kanitz, malermester, født i Riga 1756, † 20. april 1807, boede i 21 år på Hirschholm, var den første, som jordedes på dette begravelsessted. Liggende, grå sandsten, 54 x 41 cm, med fordybet, sortmalet kursivindskrift. I hjørnerne marmorrosetter, over indskriften sammenlagte hænder, ligeledes i marmor. På kirkegårdens nordøstlige del.

2) O. 1816. Johanne Marie Larsen født Wiuft, født 15. juni 1765, † 23. marts 1816, gift 30. dec. 1798. Gravvers af hendes efterlevende mand, Christen Larsen. Hvid, skråtstillet marmorplade, 71 x 56 cm, på sandstensfundament; indskrift med fordybet kursiv. På samme gravsted, som omgives af et smedjernsgitter, findes nr. 8 og 13. På kirkegårdens nordøstlige del.

3) O. 1819⁴. Arnoldus v. Falkenskiold, oberst af »Cavaleriet«, født 13. juni 1743, død på Sophienberg 14. maj 1819 (gift 1. dec. 1775 på Broholm med Elisabeth Sehested), Marcus Fr. v. Falkenskiold, »Lieutenant«, ridder af Dannebrog, født 1845, † 1928. Hvid, skråtstillet marmorplade, 76x62 cm, på fundament af samme materiale. Forvitret indskrift med fordybde versaler. På kirkegårdens nordøstlige del (jfr. nr. 11).

4) O. 1820. Frederic Anne de Dompierre de Jonquières, født i Holland 1. sept. 1777, død på Folehavegaard 1. jan. 1820, hustru Anne Hedevig født Høyer, født i Kjøbenhavn 18. sept. 1787, død sammesteds 24. juli 1853. Hvid, skråtstillet marmorplade, 64x47 cm, på sandstensfundament. Forvitret indskrift med fordybde versaler. På samme gravsted, omgivet af et smedjernsgitter, findes nr. 6. På kirkegårdens nordlige del.

5) O. 1821. Thomas Thaarup, ridder af Dannebrog, (forfatter), født (21. aug.) 1749, † (12. juli) 1821. Gravskriften priser hans værd som digter, taler og menneske, herunder et gravvers, forfattet af afdøde selv. Skråtliggende, rødlig sandsten, 188x96 cm; indskrift med fordybet, sortmalet kursiv, hvorunder et la-

*Ved Astrid Tønnesen.

tinsk kors, ligeledes fordybet og sortmalet. Karnisprofileret på alle sider. På kirkegårdens nordøstlige del.

6) O. 1822. Paulin Philippe Henri de Dompierre de Jonquières, født i Holland 1[3]. aug. 1744, død i Kjøbenhavn 12. maj 1822, ejede Folehavegaard fra 1798 til 1820, hustru Cecile født de Coninck, født i Holland 4. nov. 1745, død på Folehavegaard 12. juni 1819. Hvid, skråtstillet marmorplade, 64x47 cm, på sandstensfundament. Forvitret indskrift med fordybde versaler. På kirkegårdens nordlige del (jfr. nr. 4).

7) O. 1827. Juliane Marie Knuth født baronesse af Brockdorff, enkefrue (efter baron, ritmester, kammerjunker Adam Christopher Knuth til Conradsborg, født 1759, † 1807), baronesse, † 2. april 1827, 63 år gammel, og sønnen Otto Didrik Knuth, greve, † 22. juni 1827, 28 år gammel. Den indledende gravskrift fortæller, at sønnen efterfulgte sin moder ved en brat og uventet død. Stele af rødlig sandsten på aftrappet fundament, hvis nederste led er støbt⁵, de to øvre af sandsten, 200x63 cm (samlet højde). Indskrift med fordybde versaler på en i stenen indføjte marmorplade; herover løber et udkragende bånd helt rundt om stenen, der foroven afsluttes af bueslag med en laurbærkrans af marmor. På kirkegårdens nordøstlige del (jfr. nr. 15).

8) O. 1831. Alexander Heide, »forstagsfører«, født 1795, † 1831, hustru Inger Marie Heide født Lassen, født 1800, † 1849. Grå, uregelmæssig sandsten, 38 x 46 cm, på do. fundament. Indskrift med fordybde, sortmalede versaler. På stensider efeublade i relief; kronet af hvidt marmorkors, 71 x 42 cm. På kirkegårdens nordøstlige del (jfr. nr. 2).

9) O. 1834. Martinus Braëm, oberst, [født 23. sept. 1762, † 16. nov. 1834]. Kløverbladskors af støbejern, 118x76 cm, indskrift med kursiv i relief. På kirkegården i det nordøstlige hjørne.

10) O. 1838⁶. Henriette David født Drewsen, født 16. nov. 1802, † 21. dec. 1838, Anton Aron David, ridder af Dannebrog, født 3. sept. 1794, † 23. nov. 1868. Firkantet sandsten, 51 x 56 x 32,5 cm, på fundament af samme materiale. Indskrift med fordybde versaler, over førstnævnte på stenens vestvendte side, over sidstnævnte på stenens østvendte side; kronet af hvidt marmorkors, 44 x 28 cm. På kirkegårdens nordøstlige del.

11) O. 1843. Elisabeth v. Falkenskiold født v. Sehested, født 1. okt. 17[5]1, død i Kjøbenhavn 28. aug. 1843, Hvid, skråtstillet marmorplade, 76x62 cm, på fundament af samme materiale. Forvitret indskrift med fordybde versaler. På kirkegårdens nordøstlige del (jfr. nr. 3).

12) O. 1845. Mette Augusta Paulsen, født 10. okt. 1776, † 5. okt. 184[5]. Gravskriften priser hendes kærlighed og opofrelse. Rødlig sandsten, 64 x 76 cm, på granitfundament. Forvitret indskrift med fordybde versaler på en marmorplade af form som en opslået bog, navn og data til venstre, gravskrift til højre;

pladen står på fundamentet, skråt lænet mod stenen. Denne er riffelhugget i et forsænket felt over pladen, i øvrigt udhugget som en primitiv efterligning af en klippeblok med en sommerfugl i relief midt på. På kirkegården mod nord.

13) O. 1859. C(hristian) R(udolph) A(nker) Heide, »assessor pharmaciæ«, født 1. febr. 1821, † 26. okt. 1859. Grå, uregelmæssig sandsten, 52x63 cm, på do. fundament. Indskrift med fordybede, sortmalede versaler på en i stenen indsat marmorplade af form som en skriftrulle. Efeublade i relief på fundament og sten, som krones af marmorkors, hvis venstre tværarm er afbrækket. På kirkegårdens nordøstlige del (jfr. nr. 2).

14) O. 1864. Mathias Ferdinand Petersen Netschie, menig af 2. regiment, født i Hørsholm 16. okt. 1839, død i Flensborg 14. maj 1864, hårdt såret ved Dybbel 18. april 1864. Rødlig sandstensstele, 92x43 cm, på lavt fundament af samme materiale. Indskrift med fordybede, sortmalede versaler på en i stenen indføjjet marmorplade. Stenen afsluttes foroven med bueslag, hvori er indsat en biskuitmedaljon af Bertel Thorvaldsens »Natten«; kronet af hvidt marmorkors, 39x21 cm. På kirkegården mod nord.

15) O. 1865. Maria Elisabeth Heltzen født komtesse Knuth, kammerherreinde (enke efter oberstløjtnant, kammerherre Christian Ludvig Gustav Heltzen, født 1787, † 1855), født 20. nov. 1789, † 26. aug. 1865. Hvid marmorplade, 64x42,5 cm, på sandstensfundament, hvorunder støbt fodstykke; indskrift med fordybede versaler. Pladen står skråt lænet mod stenen over moderen, Juliane Marie Knuth og broderen, Otto Didrik Knuth (jfr. nr. 7). Fodstykket har oprindelig været støbt i eet med nederste led af den bagved stående steles aftrappede fundament, men er nu afbrækket (jfr. note 5). På kirkegårdens nordøstlige del.

16) O. 1869. Sophie Nielsen født Styff, født 2. sept. 1838, † 13. okt. 1869, og sønnen Sophus Nielsen, født 13. okt. 1869, † 19. nov. 1869. Kløverbladskors af støbejern, 105x83 cm; indskrift med reliefversaler, blomstermotiver i korsenderne. På kirkegården mod nord.

17) O. 1878. Carsten Iohansen Hasfeldt, født 26. marts 1774, † 6. maj 1851, og hustru Olivia Lene Klarup født Langebæk, født 10. juni 1816, † 16. marts 1878. Mindsten sat af de afdødes børn. Grå sandsten, 75x65 cm, på fundament af samme materiale. Forvitret indskrift med fordybede versaler på en marmorplade af form som en opslået bog, navne og data til venstre, gravvers til højre. Marmorpladen er anbragt foran stenen, hvilende på fundamentet. På sten og fundament egeløv i relief. På kirkegårdens nordøstlige del.

18) O. 1882. C. Fugmann, født 28. sept. 1805, † 30. april 1882, Jakobine Amalie Fugmann, født 7. nov. 1811, † 22. jan. 1886. Grå sandstensstele, 90x50 cm, på fundament af samme materiale. Indskrift med fordybede, sortmalede versaler på en marmorplade, indsat i stenen; herover biskuitmedaljon med

knælende kvindeskikkelse i relief. Efeuranker i relief på fundament og sten, som har affasede hjørner og kronet af et marmorkors, 36x24 cm. På kirkegården mod nord.

19) O. 1895. Wilhelm Dinesen, »Capitain«, født 19. dec. 1845, † 28. marts 1895, Ingeborg Dinesen født Westenholz, født 5. maj 1856, † 27. jan. 1939. Herunder de første to linier af »Til himlene rækker din miskundhed Gud«. Uregelmæssig, grå granitsten, 120 x 130 cm; indskrift med fordybede, sortmalede versaler. På kirkegården øst for det nye kapel.

20) O. 1914. Minde om faldne krigere fra 1848—50 og 64. Uregelmæssig, grå granitsten, 110x105 cm, med fordybet versalindskrift. Granitstenen afløste en mindetavle af marmor, som i 1914 blev flyttet fra kirkegården ind i kirken². På kirkegården mod nord.

21) O. 1920⁷. Iens Adolf Ierichav, (maler), født 11. dec. 1890, † 16. aug. 1916. Herunder citat fra Seneca (i oversættelse): Vejen til forfædrene er lettest, når sjælene hurtigt frigøres fra den menneskelige omgang. Grå sandsten, 159x95 cm, på fundament af samme materiale. Indskrift med fordybede versaler; herover er i stenen indsat et sandstensrelief forestillende Pythia i Delfi⁸, 79,5 x 79,5 cm. Relieffet synes fragmentarisk i højre side; nederste højre hjørne mangler. På kirkegården sydøst for det nye kapel.

22) O. 1934. C. G. Krenchel, født 8. maj 1853, † 22. april 1934, Elna Krenchel, født 8. jan. 1861, † 2. aug. 1926, Aage Krenchel, født 19. okt. 1889, † 8. juli 1964. Grå stele af sandsten, 160 x 54 cm, på lavt fundament af samme materiale. Indskrift med reliefversaler af bronze; herover et forsænket felt, hvori er udhugget en blomsterplukkende kvinde, »Flora«. Foroven karnisformet afslutning med fordybning midt på. På kirkegården sydøst for det nye kapel.

23) O. 1940. Henny Erntgaard, født 20. juni 1918, † 20. maj 1940, Karl Erntgaard, født 23. marts 1884, † 4. april 1958. Liggende, rødlig kalksten, 114x80 cm, indskrift med reliefversaler af bronze. Bagved stenen er anbragt en stående kvindefigur af bronze, 145 cm høj, holdende en rose i højre hånd. På figurens fodstykke er graveret årstallet 1910. På kirkegården sydvest for det nye kapel.

24) O. 1949. Henricus Loerges, fabrikant, født 12. juni 1882, † 14. febr. 1949. Søjle af sandsten, 70 cm høj, 18 cm i diameter, på lavt fundament af samme materiale. Indskrift med reliefversaler af bronze på søjlens skaft, herover fire nedhængende, stiliserede bladranker i relief. Søjlen afsluttes forneden af dorisk base, foroven af æggstavkapitel; kronet af et solur i bronze. På kirkegården sydvest for det nye kapel.

25) O. 1959. I. W. S. L. Valerius Ragoczy, født 11. maj 1869, † 31. dec. 1958, L. J. W. Ragoczy, født 14. juni 1880, † 19. april 1964. Grå sandstensstele, 195 x 50 cm, på lavt fundament af samme materiale. Indskrift med fordybede versa-

ler; herover dødens genius i relief, 95 cm høj. På stelens højre side forneden er indhugget kunstnersignaturen: Axel Poulsen 1959. På kirkegården mod sydvest.

*Gravkamre*⁹ 1) 1920. Tilhører Alfred Charles Emil Erlandsen, † 1895, hensat i gravkammeret 1920 (opført af Wilhelmine Erlandsen², † 1935). Arkitekten Axel Ekberg modtog 1921 Eckersbergs medalje for dette gravkammer¹⁰. På kirkegården syd for det nye kapel.

2) O. 1927. Tilhører Carl Drost, † 1926. På kirkegården syd for det nye kapel.

3) 1952. Tilhører P. M. Daell, Kokkedal. Arkitekt A. Wagner Smitt. Gravkammeret benyttes ikke. På kirkegården sydvest for det nye kapel.

Forsvundne gravminder. Fr. Algreen-Ussing afskrev 1856—64 (jfr. note 3) en lang række gravsten på Hørsholm kirkegård, hvoraf en stor del nu er forsvundet. Algreen-Ussing har lagt hovedvægten på en fuldkommen gengivelse af indskriften, hvorimod han er gået let hen over beskrivelsen af stenen, således at hans værk især har personalhistorisk værdi. Af de forsvundne gravminder er det ældste fra 1834, det yngste fra 1850. I 1906 udfærdigede A. Hauberg en liste¹¹ over en række gravsten på Hørsholm kirkegård, som da var hjemfaldne og skulle bortsælges. Efter en kort beskrivelse af hver enkelt sten følger en fuldstændig gengivelse af indskriften. Den ældste sten er fra o. 1843, den yngste fra o. 1880.

KILDER OG HENVISNINGER

¹ C. Christensen: Hørsholms Historie, 1879, p. 346. ² LA. Kgl. bygningsinspektør afl. 1951. Kirkeministeriet. Kirker og præstegårde nr. 114. ³ Opløsning af forkortelser samt supplerung af personalhistoriske oplysninger er foretaget på grundlag af Dansk Biografisk Leksikon I—XXVII, 1933—44, og V. Richter: 100 Aars Dødsfald, 1791—1890, I—III, 1901—05. Rekonstruktion af indskrifter er udført på grundlag af Kgl. Bibl. NyKglSaml. 2246, 4^o. Fr. Algreen-Ussing, Gravskrifter 1—2, 1856—64, Frederiksborg Amt, Liunge-Kronborg H., p. 16—18. Rekonstruktionen må tages med et vist forbehold, da det i flere tilfælde er konstateret, at Algreen-Ussings afskrifter af årstal ikke er helt nøjagtige. ⁴ Dateret på grundlag af Algreen-Ussing, anf. arb., som kun har indskriften over Arnoldus v. Falkenskiold. ⁵ Da nederste led af det aftrappede fundament oprindelig har været støbt i eet med fodstykket til sten nr. 15 (se denne), må dette led rimeligvis dateres til o. 1865. ⁶ Dateret på grundlag af Algreen-Ussing, anf. arb., som kun har indskriften over Henriette David. ⁷ Jens Adolf Jerichau døde i Paris 1916. Hans kiste opbevaredes her i et såkaldt »Depot mortuaire« indtil 1920. Dette år blev han jordfæstet på Hørsholm kirkegård (Franz v. Jessen: Mit Livs Egne, Hændelser, Mennesker 5 (1914—40), 1946, p. 160.) ⁸ Ifølge Aage Aagesen i Trap p. 140, et originalt græsk relief (fejlagtigt henført til Holger Jerichau, † 1900). ⁹ Oplysningerne om gravkammerne er givet af graver Erik Rudolf, Hørsholm. ¹⁰ Jfr. Weilbach: KunstLeks. I, 1947.

¹¹ Findes i Nationalmuseet, 2. afdelings arkiv.